

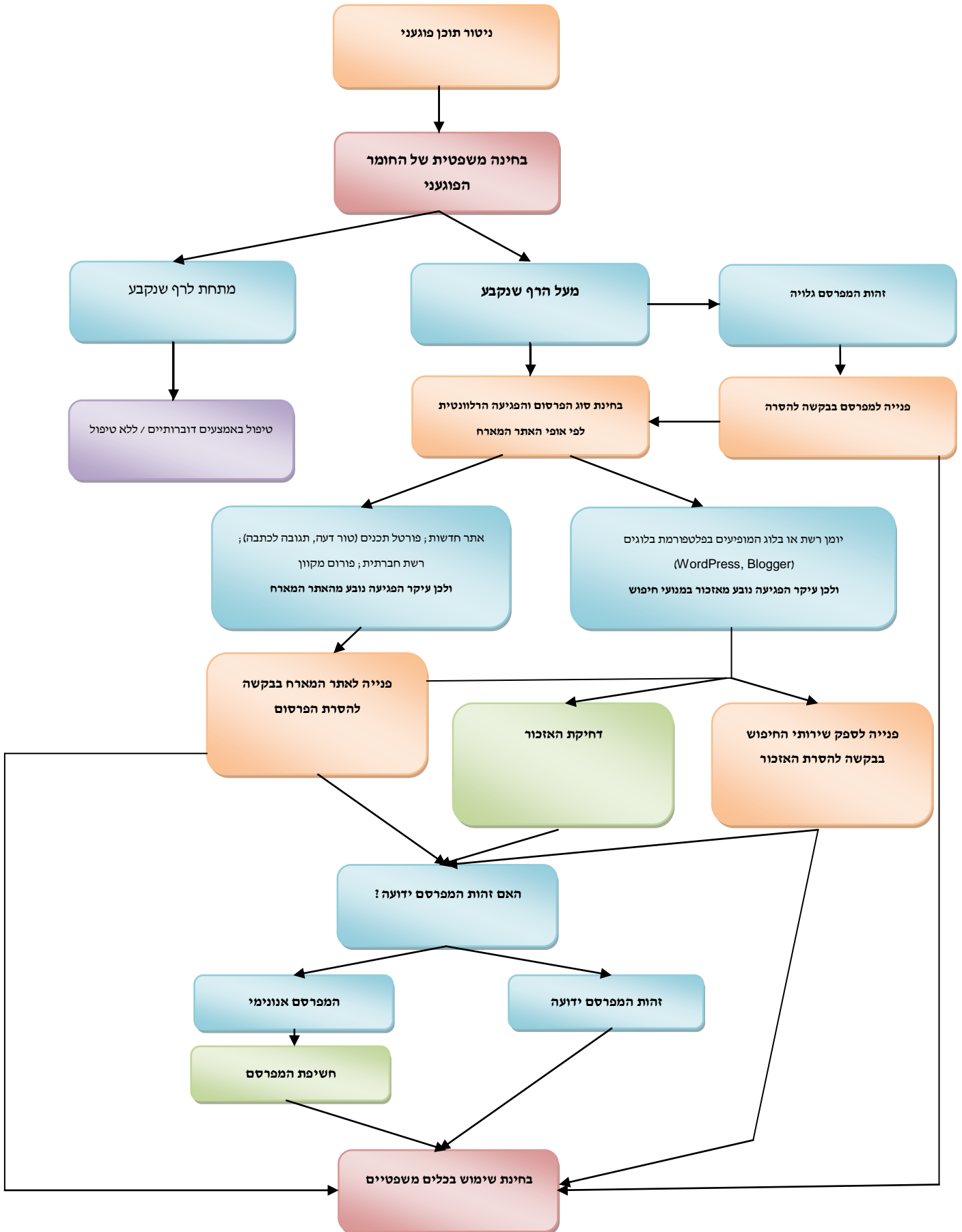
**עיקרי בחינה בנושא אופני התמודדות עם תכנים פוגעניים נגד שופטים ועובדי
ציבור ברשת האינטרנט**

תוכן העניינים

2	תקציר מנהלים
4	רקע
5	פרק א': ניטור תכנים פוגעניים ברשת האינטרנט
5	א. מבוא
5	ב. כלי איסוף מידע ארגוניים
5	ג. כלי איסוף מידע טכנולוגיים
8	פרק ב': הסרת תכנים פוגעניים מרשת האינטרנט
8	א. מבוא
8	ב. פנייה למפרסם, לאתר המארח, או לספק שירותי החיפוש
8	(1) אתר מארח מסוג פורטל חדשות, פורום מקוון או רשת חברתית - התמקדות באתר המארח
8	(2) אתר מארח מסוג ספק פלטפורמת בלוגים או יומני רשת פרטיים - התמקדות באתרי חיפוש
9	ג. צו שיפוטי בהליך אזרחי
10	פרק ג': חשיפת מפרסמים אנונימיים
10	א. חשיפת זהותו של מפרסם אנונימי באמצעות כתובת IP
11	ב. חשיפת זהות המפרסם באמצעים נוספים
12	פרק ד': מזעור חשיפה לתכנים פוגעניים
13	פרק ה': כלים משפטיים
13	א. אחריותו המשפטית של המפרסם
15	ב. אחריותו המשפטית של אתר מארח
16	פרק ו': סיכום והמלצות
16	א. סיכום
16	ב. המלצות

תקציר מנהלים

1. במסמך זה נפרש הרקע הטכנולוגי, הנורמטיבי והארגוני הנוגע לאופני ההתמודדות עם תופעת הפרסומים הפוגעניים כנגד שופטים או עובדי ציבור אחרים במערכת המשפט, ברשת האינטרנט. בסיומו של המסמך יוצגו המלצות מעשיות אשר יש בהן כדי להציע מענה לטובת התמודדות עם תופעה זו.
2. מן המסמך עולים הממצאים העיקריים הבאים:
 - הניסיון המעשי מלמד כי **הסרת תכנים פוגעניים מרשת האינטרנט כרוכה במגבלות ממשיות**, כפועל יוצא ממודלי אחריות ומדיניות שימוש משתנה של האתרים המארחים את התכנים.
 - יתרה מזו, **חשיפת זהותו של מפרסם אנונימי ברשת האינטרנט כרוכה אף היא בקשיים ניכרים**, הן במישור הטכנולוגי (בפרט נוכח ריבוי הגורמים המעורבים, ובזמינותם של אמצעים פשוטים להשוואת זהותו של המשתמש) והן במישור המשפטי (בהיעדר הסדרה דינונית הולמת).
 - בהתחשב במשאבים הכרוכים בנקיטת הליכים משפטיים נגד המפרסמים או אתרי האירוח, **מוצע לשים דגש על הסרת אזכורם של תכנים פוגעניים ממנועי החיפוש או "דחיקתם" של התכנים הפוגעניים ברשימת תוצאות החיפוש, בדרכים המוצעות במסמך** (למשל, קידום תכנים חיוביים באמצעות יצירת דפי אינטרנט ייעודיים המוקדשים להחלטות בתי המשפט, פסקי דין, מאמרים, עדכונים, ביוגרפיות, אירועים וכיוצא באלו).
 - בד בבד, יש לנקוט פעולות הסברתיות לטובת יצירת מודעות להיקף הבעיה ו**רתימת הציבור לסייע בדיווח אחר מקרים דומים, כמו גם הקניית "כלי עבודה" לציבור השופטים ועובדי מערכת המשפט לצורך תמיכה במאמצי הדוברות** (למשל, רתימת ציבור השופטים ל"תפעול" וחיזוק הנוכחות המקוונת שלהם באמצעות קידום תכנים חיוביים, הפצת מדריכים וקיום סדנאות).
 - כן מוצע לשים דגש על **אימוץ מודלי הסדרה או שיתוף פעולה למול מארחי תוכן מרכזיים (כדוגמת קהילות מקוונות, קבוצות דיון ורשתות חברתיות) וספקי שירותי חיפוש**, על מנת לרתום את אלו לסייע במתן מענה לטובת ההתמודדות עם תופעה זו.
 - לצד הפן המניעתי, מוצע לעשות שימוש מושכל ומשולב של הכלים המתוארים במסמך (ארגוניים וטכנולוגיים כאחד) **לטובת ניטור ואיסוף מידע ברשת האינטרנט תוך פנייה לגורמים הרלוונטיים לטובת הסרת התכנים הפוגעניים בדרכים המפורטות במסמך**. נכון להפקיד מלאכה זו על גורם ייעודי, שיהא אחרי על גיבוש נהלי עבודה פנימיים הנוגעים לדרכי איסוף, ריכוז ותיעוד המידע, כמו גם פנייה לאותם גורמים לצורך הסרת התכנים.
 - במקרים המתאימים המגלים **חומרה יתרה** (למשל, מקום בו מדובר בצבר של תכנים פוגעניים, או מקום בו הפרסומים מצויים במדרג גבוה של קשת הביטויים הפוגעניים), **נכון לבחון בנקיטה בהליכים משפטיים כנגד המפרסם**. נכון לעשות שימוש בכלי זה במשורה, באישור היועץ המשפטי למערכת בתי המשפט ובתיאום עם המשנה לפרקליט המדינה (עניינים מיוחדים).
3. מבנה ההתמודדות המוצע מבוסס על תהליך העבודה המוצג בעמוד הבא:

רקע

5. כידוע, רשת האינטרנט מאפשרת לכל אדם להביע את דעותיו בחופשיות ובעילום שם. חרף תרומתה של האנונימיות כמרכיב מכונן לקידומו של השיח הדמוקרטי וחופש הביטוי, כלי זה אוצר בתוכו סכנות ממשיות לשימוש לרעה ברשת האינטרנט. בין היתר, יש המנצלים כלי זה על מנת לפרסם תכנים פוגעניים נגד שופטים או עובדי ציבור אחרים במערכת המשפט, בקשר עם מילוי תפקידם.
6. תכנים אלו עולים, בנסיבות מסוימות, כדי השפלה, ביזוי ופגיעה בליבת כבודם האישי של השופטים ועובדי ציבור, ואף להפרעה ואיום על חייהם הפרטיים. כפועל יוצא, עלולה להיגרם פגיעה ממשית ביכולתם של השופטים ועובדי הציבור למלא את תפקידם נאמנה, כמו גם באמון הציבור כלפי מערכת המשפט. פגיעה בטוהר המידות והטחת האשמות שווא כלפי שופטים ועובדי ציבור אחרים במערכת המשפט, הנתונים ממילא תחת לחציהם של צדדים להליכים משפטיים הנידונים בפניהם, עולה כדי פגיעה בלב תפקידם ועשויה אף להוביל להצרת צעדיהם.
7. פגיעה זו מובילה, בתורה, לערעור תקינות תפקודו של השירות הציבורי במדינה, על רקע היותו של השירות הציבורי נדבך מהותי במערכת השלטון במשטר דמוקרטי. בפגיעה זו מגולמת חומרה יתרה על רקע פרסום ההתבטאויות הפוגעניות ברשת האינטרנט, מטעם כפול: ראשית, שורת ההיגיון נותנת כי פרסום המופץ ברשת האינטרנט הינו, ככלל, נגיש יותר, תפוצתו רחבה יותר והיכולת לשמור אותו גבוהה יותר (הלכה למעשה, חיפוש בסיסי במנוע חיפוש כדוגמת Google – כגון חיפוש שנעשה על ידי מתדיין לפני כניסתו לאולם הדיונים המנוהל על ידי שופט כלשהו - עשוי להניב פרסומים רבים אודות שופט או עובד ציבור, ובאורח זה עלול לגרום לפגיעה ניכרת בתדמיתו). שנית, יכולתו של המפרסם לדבוק באלמוניותו מעודדת, בתורה, את החרפת ההתבטאויות (האנונימיות של המפרסמים במרחב המקוון מובילה למעין חסינות חברתית, המגבירה באופן מעשי את חופש הביטוי של המפרסמים). באורח זה, הופכת רשת האינטרנט, הלכה למעשה, ל'יעיר מקלט' עבור אותם גורמים המפרסמים דברי בלע בגנות השופטים ועובדי הציבור.
8. מסמך זה מסכם הליכי בחינה ומיפוי שנערכו לבקשת עו"ד ברק לייזר, היועץ המשפטי למערכת בתי המשפט, כרקע לדיון ועבודת מטה בדבר האמצעים הטכנולוגיים והמשפטיים המוצעים לטובת התמודדות עם תופעת ההתבטאויות הפוגעניות ברשת האינטרנט נגד שופטים ועובדי ציבור אחרים במערכת המשפט.
9. הבחינה נערכה על ידי ד"ר נמרוד קוזלובסקי, המשמש כיועץ בכיר במשרד עורכי הדין הרצוג, פוקס, נאמן ושות', בסיוע חברים נוספים בצוות הסייבר והאינטרנט במשרד - עו"ד אריאל יוספי ועו"ד עידו מנור. ד"ר קוזלובסקי הוא יועץ-מומחה אשר צבר ניסיון וידע רב בתחום דיני אינטרנט והמחשב, סייבר וטכנולוגיות מידע, הן במישור האקדמי כחוקר ומרצה באוניברסיטאות מובילות בארץ ובעולם, והן כיועץ לחברות פרטיות בתחומי האינטרנט, רגולציה בתקשורת, אבטחת מידע ואבטחה פרו-אקטיבית לגופי ביטחון ממשלתיים ובינלאומיים.
10. כעולה מתהליך העבודה המוצג לעיל, בראש ובראשונה יש לפעול לניטור התכנים הפוגעניים ברחבי רשת האינטרנט. לאחר מכן, יש לבחון האם מדובר בתכנים שיש לפעול להסרתם (בחינה זו תתבסס על חומרת הפרסומים, כמות הפרסומים, היקף חשיפתם ועוד).
11. מקום בו נמצא כי יש לפעול להסרת התוכן הפוגעני, יש לבחון את אופי האתר המארח כדי למפות ולמקד את אופי הפגיעה הרלוונטי. מקום בו מדובר באתר חדשות, רשת חברתית או פורום מקוון, יש לפעול להסרת התוכן באמצעות פנייה ישירה לאתר המארח; מקום בו מדובר ביומן רשת או בלוג (המופיע בפלטפורמת בלוגים), יש לפעול באמצעות פנייה לספק שירותי החיפוש לצורך הסרת האזכור לפרסום, או לפעול לדחיקת מיקומו של התוכן בדירוג תוצאות החיפוש במנוע החיפוש. במידה שאמצעים אלו לא השיגו את מטרתם, יש לפעול לחשיפת המפרסם (מקום בו זהותו אינה ידועה); לבסוף, במקרים המתאימים, יש לבחון שימוש בכלים המשפטיים כמפורט במסמך.
12. בפרק א' של מסמך זה ייסקרו האמצעים המרכזיים הקיימים – טכנולוגיים וארגוניים – שעשויים לסייע בניטור תכנים פוגעניים ברשת האינטרנט; בפרק ב' ייבחנו האמצעים המרכזיים להסרת אותם תכנים; בפרק ג' ייבחנו האמצעים לחשיפת זהותם של מפרסמים אנונימיים; בפרק ד' ייבחנו האמצעים למזעור חשיפתם של אותם תכנים פוגעניים ברשת האינטרנט; בפרק ה' ייבחנו הכלים המשפטיים לטובת התמודדות עם תופעת התכנים הפוגעניים ברשת האינטרנט; ובפרק ו' יובא סיכום המלצות מעשיות, בהתאם לניתוח שנערך בפרקים הקודמים.

פרק א': ניטור תכנים פוגעניים ברשת האינטרנט

א. מבוא

13. כפי שיפורט בפרק ההמלצות המעשיות, אנו סבורים כי יש למנות בעל תפקיד שיהווה הגורם המרכזי האמון על ניטור, איסוף וריכוז התכנים הפוגעניים, אשר יוביל וירכו את הטיפול בנושא. טיפול זה יכלול נהלי עבודה פנימיים הנוגעים לדרכי איסוף המידע, תיעודם וסיווגם, ובכלל זאת תיעוד פניות למפרסמים או לאתרים מארחים.
14. לפיכך, כצעד ראשון להתמודדות עם התופעה, יש לאתר ולרכז את התכנים הפוגעניים בצורה מאורגנת ומאוגדת, כדי לאפשר עמידה על היקפי התופעה והתמודדות עובדתית עמה. פרק זה ימפה את הכלים המרכזיים המאפשרים ניטור תכנים פוגעניים כלפי שופטים ועובדי ציבור אחרים ברשת האינטרנט.

ב. כלי איסוף מידע ארגוניים

15. בראש ובראשונה, קיימים מספר **כלים ארגוניים** באמצעותם ניתן לפעול לאיסוף מידע בדבר פרסומים פוגעניים ברשת האינטרנט כלפי שופטים או עובדי ציבור אחרים במערכת המשפט.
16. ניתן, בהקשר זה, לערוך חיפוש ידני במנועי חיפוש פופולאריים (למשל Google, Bing, או Yahoo!), תוך שימוש בשאליות המצמצמות את החיפוש לשמות מתחם (דומיינים) או לסוגי אתרים מסוימים המשמשים, על בסיס הניסיון הנצבר, כפלטפורמה לפרסומים פוגעניים (למשל, ניתן למקד את החיפוש באתרי WordPress - מערכת ניהול תוכן המופצת באופן חופשי) ללא שם מתחם ייעודי, או לחילופין תוך שימוש בשאליות שאינן מצמצמות את תוצאות החיפוש. כן ניתן לערוך חיפוש ידני באתרי פורומים מקוונים פופולאריים (למשל תפוז או וואלה) וברשתות חברתיות (למשל Facebook או Twitter), באמצעות הכלים המוצעים על-ידי שירותים אלו.
17. על פי הבנתנו, קהילות מקוונות ורשתות חברתיות מהוות בפרט מוקד משיכה עבור גורמים המבקשים לבטא את עמדותיהם כנגד שופטים ועובדי ציבור אחרים במערכת המשפט. הסדרה העצמית בקהילות הווירטואליות (למשל באמצעות עיגונם של נהלים פנימיים לניטור ולדיווח מקרים, התוויית מדיניות ונהלים להתנהלות הקהילה וכן נורמות התנהגות ברשת) הינה אחד האמצעים המרכזיים אשר עשויים להבטיח זרימת מידע סדיר, והיא תוצאה של שיתוף-פעולה בין אותם גורמים לרשויות המדינה.
18. נכון, אפוא, לבחון גיבוש נוהלי עבודה והסדרי שיתוף פעולה עם אותם גורמים, על מנת שאלו ידווחו באופן עצמאי (watchdogs) למערכת בתי המשפט על מקרים בהם פורסמו תכנים פוגעניים כלפי שופטים או עובדי ציבור אחרים במערכת המשפט (בדומה להסדרי שיתוף הפעולה הקיימים בין אותם גורמים לבין הצנזורה הצבאית).¹
19. כן ניתן לעודד את ציבור השופטים ועובדי המערכת לפנות באופן יזום ולדווח על פרסומים פוגעניים ברחבי רשת האינטרנט, באמצעות פעילויות הסברתיות שונות. ניתן לעשות כן, למשל, באמצעות שליחת חוזרים לעובדי מערכת המשפט המעודדים את ציבור השופטים ועובדי הציבור לדווח על פרסומים פוגעניים שהובאו לידיעתם.

ג. כלי איסוף מידע טכנולוגיים

20. קיימים מספר כלים המאפשרים **איתור וחילוף תוכן ברשת האינטרנט**. כלים אלו מבוססים, ככלל, על תוכנה מסוג "זחלן רשת" (קרוי גם "רובוט חיפוש" או "עכביש רשת"), המאפשרת **חיפוש ואחזור מהיר של מידע המתפרסם ברחבי הרשת**, על פי קריטריוני החיפוש ושאליות המוזנים על ידי המשתמש.
21. תוכנה מסוג זה מבוססת על סריקה אוטומטית, סדרתית ושיתית של דפי אינטרנט ומשאבים אלקטרוניים שונים (כגון תמונות, קובצי וידאו, קול ועוד) ברחבי רשת האינטרנט, בהינתן מדיניות בחירה ופרמטרי מיקוד משתנים.
22. החיסרון המרכזי בכלים אלו הוא יכולתו של בעל אתר אינטרנט להגביל את פעולתם של הכלים האמורים באמצעים טכנולוגיים בסיסיים (למשל, באמצעות שימוש ב"פרוטוקול אי הכללת רובוטים",² ב-"מטא תג רובוט",³ או בהגנה על המידע המצוי באתר באמצעות סימא).
23. נכון להבחין, בהקשר זה, בין **מספר קטגוריות של כלים טכנולוגיים לאיתור וחילוף מידע**. לשם הפשטות, קטגוריות אלו יכינו "כלים אוטומטיים", "כלים מבוססי קוד פתוח", ו-"כלים מותאמים אישית". להלן נרחיב בדבר הקטגוריות השונות.

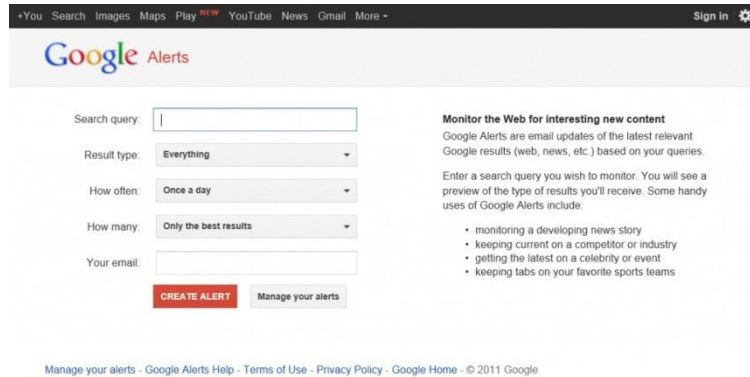
¹ המאמר קרין ברזילי-נהון וגד ברזילי "חופש הביטוי המעשי באינטרנט: על בטלותה והולדתה המחודשת של הצנזורה" **שקט, מדברים!** 483 (מיכאל בירנהק עורך, 2006), מלמד על ההסדרה העצמית של קהילות הווירטואליות, הנוצרת על-ידי שיתוף הפעולה בין הצנזורה הצבאית ורשויות אכיפה אחרות לספקי הפלטפורמות ומנהלי וחברי הקהילות העושות שימוש בפלטפורמות האלו.

² הקובץ Robots.txt כולל מקבץ של פקודות המציינות גישה לאתר לפי קטע ולפי סוגים מסוימים של סורקי אינטרנט. יש לציין כי ההוראות המפורטות בקובץ **הינן הנחיות בלבד**, ומנועי חיפוש מסוימים עשויים שלא לציית להן, אם כי מנועי חיפוש רבים נוטים שכן לציית להנחיות; ר' לשם השוואה את Google Search : support.google.com/webmasters/answer/6062608?hl=iw.

³ Robots Meta Tags (no-index tags) – תגי מטא robots הינם תגיות היכולות לשלוט בהתנהגות הסריקה וההוספה לאינדקס של מנוע חיפוש ולמנוע הוספת דף לאינדקס חיפוש.

(1) כלים אוטומטיים

24. קיימים מספר כלים בסיסיים וזמינים המאפשרים ניטור מידע ברשת האינטרנט. דוגמה מוכרת היא שירות "גוגל התראות" (Google Alerts) המופעל על ידי מנוע החיפוש של חברת Google Inc. באמצעות שירות זה, ניתן לקבל באופן אוטומטי התראות בדבר תכנים ברחבי רשת האינטרנט בהתאם לפרמטרים המוזנים על ידי המשתמש. פרמטרים אלה כוללים, בין היתר, הגדרות של מילות חיפוש וכן קטגוריות של סוגי אתרים ושפות לחיפוש.

שירות גוגל התראות

25. כלים אלו מציעים מספר יתרונות משמעותיים. ראשית, מדובר בכלים נגישים המוצעים בזמינות מידית, בליווי ממשק נוח וקל לתפעול, ועל-פי רוב אינם כרוכים בעלויות או בהקצאת משאבים.⁴ יתרה מזו, כלים אלו מאפשרים חיפוש מקיף, שיטתי ואוטומטי ברחבי הרשת, המאחזר מספר רב של תוצאות חיפוש רלוונטיות (דהיינו, תוצאות המציגות את המילים המבוקשות בהקשר הרלוונטי לשאילתת החיפוש).

26. לצד האמור, בכלים אלו גלומים מספר חסרונות: בראש ובראשונה, היקף אחזור תוצאות החיפוש של אותם כלים מוגבל לשיטת הניתוח, המפתוח והסיווג של מנוע החיפוש הרלוונטי, ולמספר מצומצם של קטגוריות קבועות מראש (כגון חדשות, בלוגים וכיו"ב). שנית, יכולת הסריקה של כלים אלו הינה מוגבלת כפועל יוצא ממדיניות שימוש של אתרים שונים האוסרת איתור וחילוץ תוכן מתוכן באמצעים אלו (למשל, רשתות חברתיות כדוגמת פייסבוק או טוויטר).

(2) כלים מבוססי קוד פתוח

27. קיימים מספר כלי איתור וחילוץ מידע העושים שימוש ב"קוד פתוח".⁵ כלים אלו דומים במאפייניהם המרכזיים לכלים האוטומטיים המתוארים לעיל, אך אלו מספקים למשתמש יכולות שליטה מתקדמות יותר. היתרון המרכזי של כלים אלו גלום ביכולתם להתאים את כלי החיפוש לצרכי הארגון ולאחזר באורח מהימן כמות נרחבת יותר של תוצאות חיפוש רלוונטיות.

28. כך, למשל, שירות Tattler מאפשר למשתמש להוסיף קטגוריות חיפוש נוספות. כלים נוספים, כגון ThinkUp ו-SocialMention, מאפשרים לנתב את המידע המתקבל מכלי האיסוף, ובאורח זה לשמור אותו במאגרי המידע של הארגון או לעשות בו שימוש ביישומים אחרים. כלים אחרים, כגון Colabo מאפשרים ליצור ממשק בין הכלים לבין מערכות המידע של הארגון.

29. מלבד יכולות השליטה האמורות, יתרון נוסף של כלים אלה גלום בכך שניתן לחפש ולנטר באמצעותם גם תכנים שהגבילו בפרוטוקול האתר את יכולת האחזור בהם מפני אתרי חיפוש ואחזור.

30. החיסרון המרכזי הכרוך בשימוש בכלים מבוססי קוד פתוח נעוץ במורכבות הפעלתם. בשונה מן הכלים האוטומטיים שהוצגו לעיל, התאמת כלים אלו לצרכי הארגון ושימוש ביכולותיהן המתקדמות מחייבת, על-פי רוב, ידע נרחב בשפות תוכנה ומיומנויות בפיתוח קוד ובהפעלת מערכות מידע ומחשב. כפועל יוצא, העלויות הכרוכות בהגדרתם ובתפעולם של כלים אלו הינן גבוהות יותר.⁶

⁴ פתיחת חשבון משתמש בסיסי, בעל יכולות חיפוש והתראה מוגבלות, לרוב לא יהיה כרוך בעלויות כלשהן.

⁵ תוכנה שקוד המקור שלה פתוח ונגיש לכל מי שחפץ בו והוא חופשי לשימוש, לצפייה, לעריכת שינויים ולהפצה מחודשת לכל משתמש.

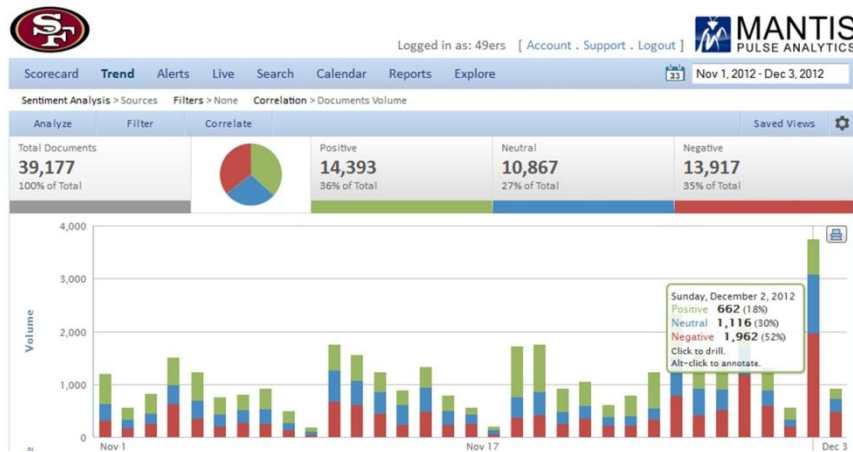
⁶ על פי הבנתנו, ההיערכות התשתיתית נבחנת בכל מקרה לגופו; ככלל, אימוץ הכלים האמורים כרוך בשימוש בשירותי אחסון ברשת האינטרנט (אשר עלותם מוערכת באלפי דולרים בשנה), או לחילופין בהקמת חוות שרתים ייעודית (דאו העלות גבוהה יותר). מוצע, בהקשר זה, לפנות לגורמי המחשוב במערכת בתי המשפט על מנת לבחון את הצעדים הנדרשים לטובת היערכות תשתיתית וארגונית.

(3) כלים מותאמים אישית

31. ניתן לייצר, באמצעות בית תוכנה, **רובוט חיפוש ייעודי אשר ייתן מענה ממוקד לצרכי הארגון**. כלי זה מאפשר סריקה ייעודית של קטגוריות להזנה לממשק התוכנה ומאגרי מידע ספציפיים שייקבעו על ידי המפתח – לרבות כאלה שאינם נסקרים באמצעות הכלים האוטומטיים שנסקרו לעיל.

32. כלים מותאמים אישית יתרונות ניכרים: אלו מאפשרים הרחבת כמות תוצאות החיפוש הרלוונטיות בהתאם לפרמטרי החיפוש, ומציעים ממשק עבודה נוח לתפעול, המאפשר ביצוע שאילתות רחבות (למשל, סריקת שם עובד ציבור מתוך מאגר קיים בצירוף עם מילה פוגענית, שורש מילים פוגעני, או מילים דומות). בנוסף, בדומה לכלים מבוססי הקוד הפתוח, הם מאפשרים לחפש ולנטר תכנים שהגבילו בפרוטוקול האתר את יכולת האחזור בהם מפני אתרי חיפוש ואחזור.

33. בהקשר זה, ראוי לציין כי קיימים כלים טכנולוגיים המאפשרים ניתוח מידע ברחבי רשת האינטרנט, ובכלל זאת באתרים של רשתות חברתיות (למשל פייסבוק או טוויטר), המבוססות על "ניתוח סנטימנט" (Sentiment Analysis). שיטה זו מבוססת על הבנת יחס כותב התוכן לאובייקט מסוים באמצעות ניתוח סמנטי או גרפי, המכונה "Opinion Mining" או "Emotional Polarity Computation" (למשל, מהו אחוז השבחים לעומת התלונות כלפי אותו אובייקט). שיטות אלו עשויות להתבסס על ניתוח אזכורים של מונחים רגשיים (שעשויים להיות חיוביים, שליליים או ניטראליים) שהוזמנו כשאלת החיפוש, ניתוח גרפי של תמונות או אמוטיקונים ועוד, על מנת להבין את עמדת הכותב ונטיותיו ביחס לאובייקט. כלים טכנולוגיים אלה מאפשרים לסייע בעבודת הניתוח לצורך מיפוי הפרסומים הרלוונטיים (הפוגעניים) מתוך סך הפרסומים האפשריים.

שירות מנטיס המציע ניתוח סנטימנט

34. החיסרון המרכזי הגלום בכלי זה כרוך בעלויות הכרוכות בהשקתו (היינו, אפיון מקיף של התוצאה המבוקשת והרובוט המבוקש, ולאחר מכן פנייה לבית תוכנה לצורך יצירת רובוט ייעודי, בתוספת עלויות עתיות לתפעול).⁷

⁷ נציע לערוך אפיון מדויק של הצרכים הפרטניים של מערכת בתי המשפט על מנת לאמוד באופן יותר מדויק את סך העלויות הכרוכות במימוש הצעד האמור; על פניו, דומה כי אימוץ כלי זה כרוך בעלויות בסדר גודל של עשרות עד מאות אלפי שקלים בשנה.

פרק ב': הסרת תכנים פוגעניים מרשת האינטרנט

א. מבוא

35. לאחר שהתכנים הרלוונטיים נוטרו ורוכזו, יש לבחון את האמצעים האפשריים להתמודדות עם קיומם של התכנים. בפרק זה ייבחנו **האמצעים המרכזיים להסרת תכנים פוגעניים** כנגד שופטים ועובדי ציבור אחרים מרשת האינטרנט.

ב. פנייה למפרסם, לאתר המארח, או לספק שירותי החיפוש

36. מקום בו פורסם תוכן פוגעני כלפי שופט או עובד ציבור במערכת המשפט, יש לפנות למפרסם בדרישה כי יסיר את התוכן, אם זהותו של המפרסם ידועה (אם, למשל, הזדהה בשמו או שזהותו נחשפה באמצעים אחרים שיידונו להלן).⁸

37. אם זהותו של המפרסם אינה ידועה (כמו ברוב המקרים בהם עסקינן כאן) או שהמפרסם לא נענה לדרישת ההסרה, יש לבחון את אופני ההתמודדות האפשריים בהתאם לאופיו של הפרסום, אשר משליך על סוג הפגיעה. בהקשר זה יש להבחין בין אתר מארח מסוג פורטל חדשות, פורום מקוון או רשת חברתית, לבין אתר מארח מסוג פלטפורמת בלוגים, כפי שיוצג להלן.

38. יוער, כי במקביל לאופן המוצע להלן, נכון לנסות ולרתום אתרים מארחים וספקי שירותי חיפוש לטובת קביעת מדיניות, להלי עבודה והסדרי שיתוף פעולה עם מערכת בתי המשפט, על מנת שאלו יפעלו באופן עצמאי להסרת תכנים פוגעניים כלפי שופטים או עובדי ציבור אחרים (ר' לעיל בסעיף 17).

(1) אתר מארח מסוג פורטל חדשות, פורום מקוון או רשת חברתית - התמקדות באתר המארח

39. ככלל, אתר מארח שהינו אתר חדשות או פורטל תכנים (למשל, הארץ אונליין, Ynet או NRG), פורום מקוון (למשל, וואלה! או תפוז) או רשת חברתית (למשל, Facebook או Twitter) קובעים בתנאי השימוש שלהם כי אלו רשאים, לפי שיקול דעתם הבלעדי, להסיר או למחוק כל הודעה או תגובה אם אלו חורגים מן הנורמות הראויות, ובכלל זאת דברי תועבה, לשון הרע, פגיעה בפרטיות, השמצה וכיוצא באלו.⁹

40. באתרים מארחים מהסוג האמור היקף החשיפה לתכנים המופצים במסגרת השימוש של הקהל הרחב באתרים המארחים עצמם גבוה באופן יחסי. זאת, כפועל יוצא מתפוצת השימוש באותם אתרים על ידי משתמשים ברשת האינטרנט, איכות התכנים באתרים, מיקומם בדירוג תוצאות החיפוש במנועי החיפוש ועוד.

41. לאור האמור, מקום בו התוכן הפוגעני מופיע באתר מארח כאמור, מוצע לפנות במישרין למנהל או מפעיל האתר המארח בבקשה כי התוכן יוסר.

42. מקום בו האמצעי האמור לא צלח, נכון להמשיך ולפעול מול ספק שירותי חיפוש (למשל שירותי החיפוש המוצעים על ידי Google, Bing או Yahoo!), בבקשה כי אזכור התוכן יוסר מתוצאות החיפוש - כאמור להלן.

(2) אתר מארח מסוג ספק פלטפורמת בלוגים או יומני רשת פרטיים - התמקדות באתרי חיפוש

43. הניסיון המעשי מלמד כי תנאי השימוש של אתרים מארחים מסוג ספק פלטפורמת בלוגים או יומני רשת פרטיים, ובפרט מערכות ניהול תוכן ששירותיהם מבוססים מחוץ למדינה (דוגמה בולטת לכך הינה אתרים מבוססי WordPress או Blogger), מאמצים גישה שמרנית יותר, לפיה מפעיל האתר המארח אינו נענה לבקשות להסרת התוכן, אלא במקרים ייחודיים (למשל, הפרת זכויות יוצרים) או בהתאם לצו שיפוטי באותה מדינה או הנחיה מרשות אכיפת חוק. מדיניות שימוש משתנה זו הינה פועל יוצא של גורמים רבים, ובכלל זאת הסדרים חוקיים שונים המאמצים מודלי אחריות שונים או תפיסות שונות, ושיקולים נוספים של האתרים המארחים.¹⁰

44. עם זאת, היקף החשיפה לאותם אתרים על ידי משתמשים קבועים המגיעים לתוכן מתוך האתרים עצמם נמוך באופן ממשי. אתרים אלו נוצרים באופן עצמאי על-ידי משתמשים פרטיים, וכפועל יוצא מידת תפוצתם של האתרים (מספר הכניסות הממוצע ליום) מוגבלת לקהילת משתמשים מצומצמת ביותר. ככלל, חשיפתם של אתרים הינה פועל יוצא של מיקומם בדירוג תוצאות החיפוש במנוע החיפוש, בעקבות הזנת שאילתה ממוקדת, למשל שמו של שופט או עובד ציבור או נושא מרכזי אחר המוזכר בתוכן המאוחר (אלגוריתם החיפוש והסינון של מנועי החיפוש מבוסס על פרמטרים רבים, ובכלל זאת על מידת אמינותו של האתר ועל שכיחות שאילתת החיפוש באתר המבוקש).

⁸ ר' פרק ג' להלן.

⁹ למשל לגבי וואלה: <http://www.tapuz.co.il/general/takanon.asp> (סעיף 12). בשים לב לכך שמדור הדוברות של מערכת בתי המשפט עומד עם גופים אלו בקשרי עבודה שוטפים, מוצע לבחון את עמדתו ביחס לצעד המוצע.

¹⁰ ר' למשל לגבי WordPress: <https://en.support.wordpress.com/disputes/legal-guidelines/>. גישה זו מבוססת על ההסדר החקיקתי בארה"ב, לפיו ספק שירותי האירוח אינו נושא באחריות לתכנים המופצים על ידי משתמשים אחרים, למעט בסוגיות הנוגעות להפרת זכויות יוצרים ואחריות פלילית תחת הדין הפדראלי האמריקאי. ר' בהקשר זה 47 U.S.C. §230 Communications Decency Act.

45. כתוצאה מכך, מקום בו **התוכן הפוגעני מופיע באתר מארח כאמור**, יש לפעול באופן **עקיף**, היינו באמצעות פנייה לספק שירותי החיפוש לטובת **הסרת אזכור האתר ברשימת תוצאות החיפוש** (באורח זה, התוכן לא יאוחזר בעקבות שאילתת חיפוש של המשתמש), או באמצעות **דחיקת התוכן בדירוג תוצאות החיפוש במנועי החיפוש (ראו בהקשר זה פרק ז')**. התמודדות זו תגביל, באורח דרמטי, את היקף החשיפה לאותם תכנים (מאחר שזו נובעת ממיקום האתר בדירוג תוצאות החיפוש בעקבות הזנת שאילתת חיפוש).
46. אמנם, הגם שחלק ניכר מן הפניות הקודמות מטעם הנהלת בתי המשפט נדחו בעבר על ידי חברת Google, סברנו כי אפשר שבתמורות המשפטיות שחלו בעת האחרונה יש כדי לסייע בהטיית הכף לטובת הסרת האזכורים האמורים, מן הטעמים שיפורטו להלן.
47. בקצירת אומר, יוזכר כי לפני כשנה (מאי 2014) התקבלה החלטה בבית הדין לצדק של האיחוד האירופי, על פיה, ככלל, נתונה לאזרח אירופי הזכות לדרוש מ-Google הסרת אזכור למידע אישי "בלתי הולם או לא רלוונטי" הנוגע אליו, מקום בו יש בפרסום המידע כדי לגרום לו נזק בלתי מידתי (בהתאם לאמות המידה שהותוו בפסק הדין).¹¹ עוד יוער כי מאז אותה עת, פרסמה חברת Google את ממצאי ועדה מייעצת שעסקה בנושא זה, ובכלל זאת באמות המידה לבחינת בקשות הסרה כאמור (יוער כי בין היתר, צוין כי מקום בו המידע נוגע לסוגיות שבצנת הפרט, תיטח הכף להסרת המידע).¹² אמנם, הגם שהלכת בית הדין האירופי אינה חלה במישרין מחוץ למדינות אירופה, אנו סבורים כי לנוכח הסטנדרד החקיקתי שנקבע בישראל (אשר הוכר בעבר על ידי הנציבות האירופית כעומד בדרישות הדיקטיבה האירופית להגנה על מידע אישי¹³), יש בסיס לטענה כי מן הראוי לגזור גזירה שווה בעניינו. יתרה מזו, ראוי לציין כי הגוף המייעץ לנציבות האירופית אף ביקש מחברת Google ליישם את ההנחיות האמורות על פניות מכלל מדינות העולם (ולא רק מאירופה).
48. לבסוף, סבורים אנו כי נכון לרתום, בהקשר זה, את הרשות למשפט, טכנולוגיה ומידע במשרד המשפטים, המשמשת כרשות הגנת המידע האישי בישראל, על מנת שזו תתמוך ביישומה של עמדה זו במקרים שבהם נחשף מידע אישי הנוגע לשופטים ולעובדי ציבור ברשימת תוצאות החיפוש של Google, בהתאם לאמות המידה שיקבעו.

ג. צו שיפוטי בהליך אזרחי

(1) הסרת פרסום על רקע הליך אזרחי

49. בנסיבות מסוימות, פרסום עשוי להתערור על רקע הליך שיפוטי קונקרטי הנידון בערכאה מסוימת. באותם מקרים, **מקום בו המפרסם זוהה כצד להליך ופני הדברים מלמדים על זיקה בין הפרסום לבין ההליך המשפטי** (כפי שעשוי לעלות מן הפרסום עצמו, מכך שנמען הפרסום הינו השופט הדין בתיק או עובד ציבור אחר שקיבל החלטה אחרת באותו עניין, וכיוצא באלו), **נכון לפנות לבית המשפט במסגרת אותו הליך, בבקשה למתן צו עשה, אשר יורה לפרסם, או לספק שירות התוכן, להסיר את התוכן הפוגעני**, מכוח סמכותו הטבעה המעוגנת בסעיף 75 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 (להלן: "חוק בתי המשפט").¹⁴

(2) הסרת פרסום אחר

50. מקום בו הפרסום לא נערך על רקע הליך שיפוטי קונקרטי, ניתן **לעתור לבית המשפט במסגרת הליך אזרחי עצמאי בבקשה למתן צו עשה, אשר יורה למפרסם, או – מקום בו זהותו של המפרסם אינה ידועה – לספק שירות התוכן, להסיר את התוכן הפוגעני; הליך כאמור מבוסס על קיומה של עילת תביעה הראויה לנידון**.
51. דוגמאות בולטות למקורות סמכות מרכזיים שבאמצעותם ניתן להטיל מגבלות על פרסומים כאמור קבועות בחוק הגנת הפרטיות תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות") ובחוק איסור לשון הרע תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק איסור לשון הרע"). כך, הן סעיף 29 לחוק הגנת הפרטיות, והן סעיף 9 לחוק איסור לשון הרע, קובעות הוראות בדבר הסמכות המסורה בידי בית המשפט למנוע פרסומים, בהתאם לאמור באותם חוקים.¹⁵ מכוח הוראות אלו מתאפשרת הטלת מגבלות על פרסומים כאמור (ולעיתים גם מכוח הסמכות הטבעה שהוזכרה לעיל), או משילוב של הוראות אלה עם הסמכות האמורה.¹⁶
52. בפרק ה' להלן נידרש לעילות התביעה העצמאיות אשר עשויות לחול מקום בו פרסום תוכן פוגעני ברשת האינטרנט כלפי שופט או עובד ציבור במערכת המשפט, ואשר מכוחן הוטלו מגבלות על פרסום תכנים כאמור.

¹¹ ר' ECJ Case C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González (עותק מפסק הדין זמין כאן: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30ddaba79d3ce9714eebaeefc0b42f0189e6.e34Kaxil>).

¹² ר' כאן: <https://drive.google.com/file/d/0B1UgZshetMd4cEI3SjlvV0hNbnDA/view> ; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1415701992276&uri=CELEX:32011D0061> ; וכן חוות דעתו של הגוף המייעץ לנציבות: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2009/wp165_en.pdf.

¹³ לדוגמה מעשית ראו בהקשר זה צו הסרת פרסומים שניתן ביום 19.11.2014 על-ידי השופט עודד מאור לפי בקשה לפי בזיון בית המשפט (ת"א 52300-12-12 גביש נ' בן יששכר). כן ראו, לשם השוואה, סעיף 71 (א) לחוק בתי המשפט, הקובע כי: "לא יפרסם אדם דבר על ענין פלילי התלוי ועומד בבית משפט במטרה להשפיע על מהלך המשפט או על תוצאותיו".

¹⁴ כן ר' לשם השלמת התמונה סעיפים 71 ו-72 לפקודת הניקיון, המוחלים על עוולה של פרסום לשון הרע או פגיעה בפרטיות.

¹⁵ ר' בהקשר זה גם הנחיתת פרקליט המדינה מסי' 14.18 שכתרתה "איסור פרסום" לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות – סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984.

פרק ג': חשיפת מפרסמים אנונימיים

53. במקרים רבים הסרת התכנים הפוגעניים אינה מתאפשרת בשל סירובו או חוסר היענותו של האתר המארח לפעול להסרת התכנים. במקרים חריגים, אתר מארח (בעיקר כזה שאינו בעל נוכחות בישראל) עשוי אף לא לציית לצו שיפוט. במקרים אלה יש לנסות לפעול נגד המפרסם עצמו, ולצורך כך לנסות ולגלות את זהותו או לשייך את הפרסום לזהות של אדם מסוים. בפרק זה ייבחנו האמצעים המרכזיים שיש בהם כדי לסייע **בחשיפת זהותו של מפרסם אנונימי** המפרסם תוכן פוגעני כלפי שופט או עובד ציבור אחר ברשת האינטרנט.

א. חשיפת זהותו של מפרסם אנונימי באמצעות כתובת IP

(1) רקע

54. למחשב של משתמש מוקצה מספר IP (Internet Protocol; להלן "כתובת ה-IP") על ידי ספק שירותי האינטרנט (Internet Service Provider), הממשש ככתובת ייחודית לזיהויו של המחשב ברשת. כתובת זו יכולה להיות קבועה או דינאמית (דהיינו, משתנה עם כל התחברות מחודשת של המחשב לרשת). כאשר המשתמש ברשת מבצע פעולה כלשהי, דוגמת העלאת תכנים באתר מארח, נוצרת תקשורת בין המחשב של משתמש הקצה לבין האתר המארח, באמצעות פרוטוקול המוביל לחשיפת כתובת ה-IP בפני האתר המארח.

55. בהתאם, זיהויו של מפרסם אנונימי מורכב, ככלל, מאחד או יותר מהשלבים הבאים: בשלב הראשון, יש לפנות לאתר המארח כדי לקבל את כתובת ה-IP ממנו בוצע הפרסום; בשלב השני, יש לפנות לספק שירותי האינטרנט כדי לקבל את הפרטים של הלקוח שהוקצתה לו כתובת ה-IP. כאשר הלקוח אינו אדם או מוסד פרטי אלא ספק גישה לרשת מחשבים – למשל, אינטרנט קפה, רשת משרדית או מוסד אקדמי – הרי שאז נדרש לפנות לספק הגישה לרשת המחשבים ולדרוש את זהותו של המפרסם שגלש בזמן הנתון.

56. מהתיאור לעיל עולה כי ככלל, חשיפת זהותו של המפרסם כרוכה במספר קשיים. בראש ובראשונה, מקום בו ההתחברות לספק שירותי האינטרנט נערכה באמצעות רשת מחשבים, מתעורר קושי לאתר את מסוף המחשב הספציפי דרכו הופץ הפרסום, מאחר שכלל המחשבים המחוברים לרשת מחשבים מסוימת מזוהים כבעלי אותה כתובת IP. יתרה מזו, בנסיבות מסוימות מדובר ברשת מחשבים שאינה מנוהלת על-ידי מנהל רשת (כדוגמת רשת ביתית או רשת אינטרנט בבית קפה). כמו כן, אין בחשיפת כתובת ה-IP כדי ללמד בהכרח על זהותו של המשתמש שפרסם את התוכן הפוגעני (ייתכן, למשל, שאחד מבני ביתו, אשר עשה שימוש במחשב, הוא שפרסם את התוכן הפוגעני).

57. שנית, משתמשים רבים עושים שימוש בכתובת IP דינאמית, שהינה כתובת זמנית המוקצת למשתמש לפרק הזמן במהלכו המשתמש מחובר לרשת האינטרנט באמצעות ספק שירותי האינטרנט. בנסיבות מסוימות (למשל, בעקבות ניתוק משירותי האינטרנט) תוחלף כתובת ה-IP של המשתמש בכתובת IP חלופית. תכונה זו של כתובות IP דינאמיות מגבילה את היכולת להתחקות אחר המפרסם, שכן הכתובת הישנה ששימשה את המפרסם עשויה לשמש כעת משתמש אחר.

58. שלישית, חשיפת זהותו של המפרסם האנונימי מותנית, ככלל, בשיתוף פעולה מצדם של ספקי השירות השונים: ספקיות הגישה לאינטרנט, האתר המארח וספק הגישה למחשבים. הניסיון המעשי מלמד כי אלו אינם תמיד נכונים למסור את הפרטים המוחזקים אצלם, מסיבות שונות (בין היתר, מחמת החשש מפני תביעה אפשרית מפני המפרסם בגין הפרת פרטיותו, או מיצירת "אפקט מצנן").

59. רביעית, ניתן לנקוט אמצעים טכנולוגיים זמינים לצורך הסוואת כתובת ה-IP של המפרסם.¹⁷ כלים רבים ברשת האינטרנט מציעים לשימוש הציבור הרחב טכנולוגיות שנועדו להסוות את כתובת ה-IP של המשתמש.

60. חמישית, דומה כי לעת זו לא ניתן לכפות על ספק שירותי תוכן לחשוף את כתובת ה-IP של מפרסם אנונימי, בהיעדר מסגרת דיונית הולמת בכללי המשפט האזרחי למתן צו המורה לחשוף את זהותו של המפרסם.¹⁸ יוער כי בית המשפט העליון עמד על כך שהמענה הקיים יכול להימצא אך בהגשת תלונה, במקרים המתאימים, לרשויות האכיפה, שחזקה עליהן כי תפעלנה את סמכויות החקירה והבדיקה המסורות להן מכוח הדין.¹⁹

(2) חשיפת כתובת ה-IP של המפרסם

פנייה לאתר המארח

61. כאמור לעיל, האתר המארח אוסף מידע אודות כתובת ה-IP שהוקצתה למחשבו של המשתמש בשירותיו. ניתן, אפוא לפנות לאתר המארח לצורך בקשת חשיפת הכתובת. בהקשר זה ניתן להניח כי רמת הנכונות של האתר המארח למסור פרטים אודות מפרסמים אנונימיים גבוהה מזו של ספקיות הגישה האינטרנט (מאחר שאין

¹⁷ למשל שימוש בשרתי פרוקסי (proxy), שימוש בחיבור VPN או שירותי אנונימיות ייעודיים. בעניין שירותי האנונימיות הייעודיים ראו למשל www.knesset.gov.il/committees/heb/material/data/mada2012-01-02.doc

¹⁸ רע"א 4447/07 מור נ' ברק אי.טי.סי [1995] החברה לשירותי בזק בינלאומיים בע"מ (פורסם בנבו, 25.3.2010; להלן "עניין מור").

¹⁹ שם.

מדובר בחשיפת הפרטים המזהים עצמם, אלא כתובת ה-IP בלבד). יוער, בהקשר זה, כי אתרים מסוימים בחרו לאמץ באופן וולונטרי הסדר להעברת כתובת ה-IP של המפרסם.²⁰

62. כמו כן, ניתן לפעול לגיבוש הסדרי שיתוף פעולה עם אתרים מארחים (קהילות מקוונות, רשתות חברתיות, פלטפורמות בלוגים ועוד), על מנת שאלו ידווחו למערכת בתי המשפט ויסייעו בחשיפת כתובת ה-IP של משתמשים המפרסמים תכנים פוגעניים כלפי שופטים ועובדי ציבור אחרים.

פניה יזומה למפרסם

63. לצד הכלים שתוארו לעיל, ניתן לנקוט מגוון פעולות שתכליתן לחשוף את כתובת ה-IP של המפרסם. למשל, ניתן לשלוח באמצעות האתר המארח הודעה פרטית למפרסם, המכילה קובץ (כדוגמת תמונה או מסמך אחר) בו מוטמע תג המוביל לחשיפת כתובת ה-IP של המפרסם כאשר הלה פותח את הקובץ המצורף.

64. כן ניתן לפנות למפרסם באמצעות הדואר האלקטרוני (מקום בו כתובתו חשופה); מקום בו הגיב המפרסם בדואר האלקטרוני, ניתן לעשות שימוש בכלים שונים המאפשרים את חשיפת כתובת ה-IP של המפרסם.²¹

(3) חשיפת זהות המפרסם באמצעות כתובת ה-IP

65. **מקום בו נחשפה כתובת ה-IP של המפרסם, ניתן לנקוט מספר דרכים לחשיפת זהותו.** ראשית, ניתן לפנות לספק שירותי האינטרנט לטובת חשיפת פרטי המפרסם.

66. לחילופין, ניתן להרכיב מאגר של אנשים החשודים בהפצת הפרסום האמור, בשים לב לנמען הפרסום ולהקשר הדברים (למשל, צדדים להליכים משפטיים מסוימים). בהמשך, ניתן לפנות באופן יזום לאותם חשודים באמצעים שתוארו לעיל בסעיפים 63 - 64 לעיל (למשל, באמצעות שליחת פסק הדין או יצירת תקשורת מטעם מערכת בתי המשפט עם אותו מפרסם) כדי לחשוף את כתובת ה-IP שלהם, ולהצליב בין הכתובות. אם כתובת ה-IP של החשוד תימצא תואמת לזו של מפרסם התוכן הפוגעני, ניתן יהיה להניח במידת סבירות גבוהה כי הלה היה מעורב בפרסום התוכן.

ב. חשיפת זהות המפרסם באמצעים נוספים

67. לצד האמור, ניתן, לנקוט פעולות שתכליתן לעודד את המפרסמים לחשוף, באופן וולונטרי, פרטים מזהים אודותיהם.

68. ניתן לעשות כן, למשל, באמצעות הטמנת "מלכודות" לאיתור מפרסמים פעילים על ידי "שיטור" יזום ומניעתן באתרים מארחים. כך, ניתן ליצור קשר ישיר עם המפרסם באמצעות משתמשים מסוימים שיעודדו אותו לחשוף את זהותו באמצעים שונים (למשל, באמצעות כתיבת תגובה לפרסום, באמצעות פרסום תגובה והמשך שיחה עם המפרסם באמצעי תקשורת נוספים – כגון בדוא"ל או ברשת חברתית, או לחילופין תוך עידוד המפרסם לחשוף פרטים מזהים עקיפים אודותיו. ניתן, למשל, לבקש מן המפרסם לאזכר את פסק הדין או את ההליך השיפוטי שבו עוסק הפרסום שלו, או לבקש ממנו לצטט את דברי השופט או השופטת באותו הליך, מה היה מועד הדין של ההליך וכיו"ב).

69. לחילופין, ניתן לפרסם התבטאות כלפי שופט או שופטת באתר מארח אשר נעשה בו שימוש תדיר לפרסום תכנים פוגעניים כלפי שופטים או עובדי ציבור, תוך כוונה לעודד מפרסמים "מועדים" אחרים להגיב ולחשוף פרטים מזהים אודותיהם.

70. כן ניתן ליצור "מלכודות דבש" – הקמת פלטפורמות חדשות (מערכות בלוגים, אתרים מבוססי WordPress וכו') שתעודנה את המפרסמים לפרסם את תכניהם בהן (למשל יצירת קהילות מקוונות או קבוצות דיון המיועדות לדיונים על "פסיקות בלתי-צודקות", או למשל "קבוצות תמיכה לנפגעי שיפוט בלתי-מוצדק" וכו'), שלמעשה ינוהלו על-ידי גורמים מטעם מערכת בתי המשפט.

²⁰ אתר NRG, למשל, מציין בתנאי השימוש כי: "אתר NRG מעודד שיח מעורב ואחראי במסגרת התגובות שלכם לכתבות. במידה ויעשה בכך שימוש לרעה ו/או בניגוד לדין, מערכת NRG שומרת לעצמה את הזכות להעביר את כתובת ה-IP של הכותב לגורמים שידרשו זאת". אתרים רבים, כדוגמת וואלה, קובעים בתנאי השימוש כי אלו רשאים להעביר את פרטי המידע של המשתמש לצדדים שלישיים מקום בו הופרו תנאי השימוש או נערכות פעולות הנחוצות כמנוגדות לדין (ר' כאן <http://friends.walla.co.il/ts.cgi?tsscript=disclaimer>).

²¹ ר' למשל כאן: whatismyipaddress.com/trace-email; כלי זה מאפשר להזין את קוד המקור של הודעת הדואר האלקטרוני ולדלות ממנה את כתובת ה-IP של השולח.

פרק ד': מזעור חשיפה לתכנים פוגעניים

71. מן האמור לעיל עולה, כי אף האמצעים והכלים שמאפשרים חשיפת פרטי מפרסם מוגבלים ואינם מספקים מענה כולל לבעיה. על כן, בפרק זה נדון בדרכים למזעור החשיפה לתכנים פוגעניים שהופצו ברשת האינטרנט כלפי שופטים ועובדי ציבור אחרים במערכת המשפט.
72. ככלל, למנועי החיפוש תפקיד מרכזי בהנגשת התכנים הפוגעניים לציבור הרחב. כך, הזנת שמו של שופט או עובד ציבור, ולעתים אף חיפוש נושא משפטי מרכזי בו עסק אותו שופט או עובד ציבור כשאילתת חיפוש עשויה להוביל להצגת תכנים פוגעניים אודותיו בתוצאות החיפוש במנוע החיפוש הרלוונטי.
73. ניתן לפעול באמצעים מגוונים לטובת דחיקת מיקומם של התכנים הפוגעניים בדירוג תוצאות החיפוש, או לחילופין לשיפור מיקומם של תכנים חיוביים אודות שופטים או עובדי ציבור אחרים, באמצעות שיטות המבוססות על קידום אתרים במנועי חיפוש (Search Engine Optimization).
74. בין היתר, ניתן לפעול לדחיקת התכנים הפוגעניים באמצעות יצירת דפי אינטרנט ייעודיים במסגרתם יקודמו תכנים חיוביים אודות שופטים ועובדי ציבור. ניתן, למשל לפעול לקידום כתבות, מאמרים ותכנים אודות שופטים ועובדי ציבור באתרי חדשות ועיתונות מוכרים, הזוכים למיקום גבוה בתוצאות החיפוש במנועי החיפוש ונחשבים כ"אמינים" (כדוגמת Ynet או NRG) או באתרי תוכן אחרים ורשתות חברתיות (למשל יצירת דפים ייעודיים ב-Facebook או חשבונות ב-Twitter).
75. כן ניתן לפעול להעלאת תכנים "איכותיים", כדוגמת קבצי וידאו (למשל, סרטונים המתעדים כנסים, נאומים או טקסי השבעות שופטים) לאתרי אחסון תוכן פופולאריים (כדוגמת יוטיוב), תוך הוספת כיתובים מתאימים. עוד ניתן לפעול לפרסום מידע ביוגרפי אודות שופטים ועובדי ציבור, החלטות ופסקי דין, סיכומי פסיקה וחוות דעת, נאומים, אירועים תקשורתיים המערבים שופטים ועובדי ציבור ועוד.²² במישור המקביל, ניתן לפעול להתאמת מבנה האתרים הקיימים (בהם מאוזכרים שמות השופטים או עובדי הציבור; למשל אתר מערכת בתי המשפט או בית המשפט העליון) לדרישות מנועי החיפוש ולמגבלותיהם, ולתוכנות גלישה שונות ולעמידה בתקנים, תוך "חיזוק" נוכחות האתר במרחב המקוון.
76. כך, ניתן לפעול לשיפור השימוש בכותרות ובמטה-תגים באתרים הקיימים (על מנת שישקפו אל-נכון את תוכן האתר), שימוש בשמות השופטים בכתובת האתר (URL), ניהול נכון וברור של קבצי האתר והתאמתם למנגנון הפעולה של זחלני רשת, שיפור מבנה האתר ונגישותו למשתמש (למשל, באמצעות הטמעת דרכי גישה ברורות ונוחות למשתמשים, הקדשת דפים ייעודיים למפת האתר (Sitemap) ולהסבר על התכנים המוצעים באתר, יצירת מפת אתר ייעודית לאתרי חיפוש (XML Sitemap) אשר יסייעו באינדוקס האתר), פרסום תכנים "איכותיים" באתר (כדוגמת תמונות או סרטונים) המלווים בכתוביות תואמות, התאמת האתר לצפייה במכשירי טלפון סלולארי, יצירת קישוריות עם רשתות חברתיות, קידום האתר בערוצים שונים (למשל, תוך שימוש ב-RSS feeds או באמצעות רשתות חברתיות), שימוש בכלי ניהול אתר המוצעים על ידי Google²³ ועוד.
77. כמו כן, ניתן להגדיל את מספר הקישורים הנכנסים לאתרים הקיימים (Inbound links) ואת איכותם של אותם קישורים (היינו, הגדלת הקישורים המגיעים מאתרים הנחשבים כ"אמינים" על ידי מנועי החיפוש), על מנת להגדיל את איכותם של האתרים הקיימים ולשפר את מיקומם בדירוג תוצאות החיפוש. ניתן לעשות כן באמצעות הגדלת הקישוריות עם אתרים של משרדי ממשלה אחרים, אתרי חדשות או אתרים.
78. עוד ניתן לעשות שימוש בכלי ניהול מוניטין מקוון (Online Reputation Management) המוצעות על ידי חברות העוסקות בניהול מוניטין. כיום קיים מספר רב של חברות שצברו ניסיון מעשי רב בניהול מוניטין ברשת האינטרנט ובדחיקת פרסומים או ביקורות שליליות (למשל, חברת ריבו). חברות אלו נוקטות שיטות שונות כדי להשפיע על דירוג האתר בתוצאות החיפוש במנועי החיפוש, תוך קידום תוצאות חיפוש הכוללות מידע חיובי לגבי האתר ודחיקת תכנים שליליים (למשל על ידי שכנוע גולשים ברשתות החברתיות לקדם את התכנים החיוביים).²⁴
79. לצד האמור, יש לציין כי לאמצעים המתוארים לעיל קיימות מספר מגבלות. ראשית, קידום תכנים חיוביים עשוי למזער את החשיפה לתכנים שליליים, אך לא למנעה כליל. שנית, על מנת לשמר את הישג דחיקת התכנים, יש לפעול באופן רציף להעלאת ופרסום תכנים חיוביים. שלישית, רכישת שירותי ניהול מוניטין מקוון כרוכה בעלויות כספיות גבוהות.

²² יש לבחון למול הגופים הרלוונטיים במערכת בתי המשפט (גופי הדוברות והמחשוב) את הצעדים הנדרשים לצורך היערכות משאבית וארגונית.

²³ ראו, בהקשר זה, מדריך שימושי שפורסם על-ידי חברת Google, המציע הנחיות מעשיות לשיפור קידום האתר במנוע החיפוש של החברה:

<http://static.googleusercontent.com/media/www.google.co.il/en/il/webmasters/docs/search-engine-optimization-starter-guide.pdf>

²⁴ יובהר, בהקשר זה, כי לצעד האמור עשויות להיות השלכות תדמיתיות ותקשורתיות, שיש לבחון מבעוד מועד.

פרק ה': כלים משפטיים

80. בחלק זה יסקרו העילות המרכזיות שיש בהן כדי להקים אחריות משפטית, פלילית או אזרחית, לאדם או לאתר מארח בגין פרסום תכנים פוגעניים כלפי שופטים ועובדי ציבור אחרים ברשת האינטרנט. עילות אלה עשויות גם לשמש בסיס משפטי להנמקת בקשות ודרישות להסרת תכנים, השיפת מפרסמים ומתן צווים שיפטיים בנושא – כנסקר לעיל. למותר לציין כי אין בדברים כדי להוות סקירה או רשימה ממצה של העילות ואופני ההתמודדות, אלא סימונם ומיפויים של המרכזיים והרלוונטיים שבהם.

א. אחריותו המשפטית של המפרסם

(1) זילות בית המשפט

81. עבירת זילות בית המשפט מעוגנת בסעיף 255 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בפרק ט' שעניינו פגיעה בסדרי השלטון והמשטר:

"האומר או כותב דבר על שופט או דיין לעניין כהונתו בכוונה לפגוע במעמדו, או מפרסם דברי גידוף נגד שופט או דיין כדי להחשיד או לבזות את דרכי השפיטה, דינו - מאסר שלוש שנים, אולם ביקורת כנה ואדיבה לטיב החלטתו של שופט או דיין בדבר שיש בו ענין לציבור לא תהא עבירה לפי סעיף זה."

82. עבירה זו באה להגן על מעמדו של נושא משטרה שיפוטית במסגרת כהונתו או לעניין מילוי תפקידו זה, וכפועל יוצא, גם על השופט כ"מוסד" (ולא בהגנתו כ"אדם").²⁵ בבסיס עבירה זו מונח האיזון בין עקרון השמירה על כבודן של המערכות השלטוניות, מחד גיסא, ובין עקרון חופש הביטוי והביקורת, מאידך גיסא.²⁶

83. בשנת 2006 התקבלה הנחיית היועץ המשפטי לממשלה המתווה את עקרונות העמדה לדין של עבירות העלבת עובד ציבור וזילות בית המשפט.²⁷ ההנחיה מורה כי שומה על רשויות התביעה לנהוג במדיניות של ריסון ואיפוק במדיניות העמדה לדין בעבירות כגון דא (היינו, אין להסתפק בהוכחה לכאורה טכנית של יסודות העבירה), ובהתאם "המקרים בהם יינקטו הליכים פליליים צריכים להיות מקרים יוצאי דופן, שבהם כוונת הפגיעה והזדון בהטחת דברי העלבון הם גלויים לעיני כלי".²⁸

84. החלטה בדבר פתיחה בחקירה והגשת כתבי אישום בגין עבירה של זילות בית המשפט מותנית באישורו של המשנה לפרקליט המדינה (עניינים מיוחדים), הנועץ במידת הצורך בפרקליט המדינה או ביועץ המשפטי לממשלה. עוד נקבע בהנחיה כי העמדה לדין תהא "רק כאשר דברי הזילות נאמרו בפני השופט... או שנאמרו בנסיבות בהן סביר להניח כי הדברים יגיעו לידיעתו של השופט או הדיין והמבזה היה מודע לאפשרות זו."²⁹

85. כן מצויינים בהנחיה מספר שיקולים שבחינתם עשויה לסייע בהחלטה בדבר העמדה לדין; על אלו נמנים, בין היתר, חומרת האמירה, הישנות האמירה, מטרת האמירה המבזה, אמיתות האמירה לכאורה, הנסיבות בהן נאמרה וצורת הפרסום, הלך הרוח של המעליב, תוצאת האמירה ועבירות נוספות שנעברו.

(2) העלבת עובד ציבור

86. סעיף 288 לחוק העונשין קובע:

"המעליב בתנועות, במלים או במעשים, עובד ציבור, או דיין או פקיד של בית דין דתי.... כשהם ממלאים תפקידם או בנוגע למילוי תפקידם, דינו – מאסר 6 חודשים."

87. הגנה זו, המיוחדת לעובדי ציבור, חותרת להגן על האינטרסים הנוגעים לשמירה על עובד הציבור על מנת שיוכל למלא את תפקידו כראוי, הגנה על מעמד רשויות השלטון והגנה על כבודו של עובד הציבור שנמצא נפגע מהיותו משרת את הציבור.

88. אף כאן, כעולה מן ההנחיה, מונחות רשויות התביעה לנקוט מדיניות של איפוק וריסון, תוך הקפדה על מניעת פגיעה בלתי מידתית בחופש הביטוי. יוער כי על פי ההנחיה, החלטה בדבר פתיחה בחקירה והגשת כתבי אישום במקרה של העלבת עובד בכיר בשירות הציבורי מותנית באישורו של המשנה לפרקליט המדינה (עניינים מיוחדים), הנועץ במידת הצורך בפרקליט המדינה או ביועץ המשפטי לממשלה. לבסוף, השיקולים שפורטו לעיל כוחם יפה אף להחלטה בדבר העמדה לדין בגין העלבת עובד ציבור.

²⁵ ברע"פ 3817/97 סובול נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ב(3) 247 (1998) נקבע כי ההגנה הקבועה בסעיף 5(1) לחוק איסור לשון הרע, לפיה פרסום על ידי בעל הדין שנעשה תוך כדי דיון בפני שופט או בהחלטתו לא ישמש עילה למשפט פלילי או אזרחי, אינה חלה על עבירת זילות בית המשפט.

²⁶ ראו ע"פ 364/73 זיידמן נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(2) 620 (1974).

²⁷ "הגשת כתבי אישום בעבירות של העלבת עובד ציבור וזילות בית-המשפט" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 4.1103 (התשס"ב) (להלן: "ההנחיה").

²⁸ שם, בעמ' 8.

²⁹ שם.

3) שיבוש מהלכי משפט

89. עבירת שיבוש מהלכי משפט קבועה בסעיף 244 לחוק העונשין, וזו לשונה:
 "העושה דבר בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי או להביא לידי עיוות דין, בין בסיכול הזמנתו של עד, בין בהעלמת ראיות ובין בדרך אחרת, דינו – מאסר שלוש שנים; לעניין זה, "ההליך השיפוטי" – לרבות חקירה פלילית והוצאה לפועל של הוראת בית משפט"
90. היסוד העובדתי של העבירה רחב וניתן לבצע את העבירה בכל דרך, במעשה או במחדל, אשר גורמים להפרעה בתקינותו של ההליך השיפוטי.³⁰ יתרה מזו, לצורך התגבשות היסוד הנפשי נדרשת קיומה של כוונה מיוחדת לפגיעה בהליך המשפטי. כוונה זו פורשה כ"שאיפה לפגוע בקיומו של ההליך השיפוטי ("למנוע"), שאיפה לפגוע במטרתו או בעצם התנהלותו של ההליך השיפוטי ("להכשיל") או שאיפה לפגוע במהותו או בתוצאתו של ההליך השיפוטי ("להביא לידי עיוות דין").³¹
91. נוכח האמור, מקום בו פורסמו תכנים פוגעניים כלפי שופטים, מהם עולה כי הדבר נעשה מתוך כוונה לפגוע באופן התנהלותו של ההליך השיפוטי או בתוצאתו, הרי שפרסומם עשוי לעלות כדי עבירה של שיבוש מהלכי משפט.

4) איסור לשון הרע

92. על פי סעיף 6 לחוק איסור לשון הרע:
 "פרסום לשון הרע לאדם או יותר זולת הנפגע תהא עוולה אזרחית".
93. על פי החוק, עוולה זו עלולה אף לעלות כדי עבירה פלילית, מקום שבו מדובר בפרסום בכוונה לפגוע, הנועד לשני בני אדם או יותר (זולת הנפגע).³²
94. על פי סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע, לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול, בין היתר, להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרף לשנאה, לבוז או ללעג; לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות; לפגוע באדם במשרתו, בעסקו, במשלח ידו או במקצועו; או לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו, גילו, מינו, נטייתו המינית או מוגבלותו.
95. הנחת המוצא הינה כי ההוראות המהותיות המצויות בחוק לשון הרע חלות על הפרסום באמצעי האינטרנט,³³ בשינויים המתחייבים הכוללים היבטים שונים של הפרסום באינטרנט. כך, למשל, נקבע בהקשר של תגובות אנונימיות באינטרנט כי היבטים אלו כוללים את המשקל המועט שניתן לעיתים קרובות להתבטאויות באינטרנט, ובמסגרת תגובות אנונימיות בפרט; ריבוי התגובות באופן שלעיתים קרובות הפרסום המשמיץ "נבלע בהמון"; הנגישות של הנפגע לאותם אתרים שבהם נעשה הפרסום הכולל לשון הרע, והיכולת לפרסם הכחשות ותגובות מתאימות.³⁴
96. יוער, במאמר מוסגר, כי על פי סעיף 13(5) לחוק איסור לשון הרע, לבעל דין המופיע בפני שופט או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית מוקנית הגנה מוחלטת מפני האפשרות לנקוט הליכים פליליים או אזרחיים בגין פרסום, ובלבד שזה נעשה תוך דיון משפטי.³⁵ לצד האמור, ההגנה האמורה אינה חלה על פרסום המופנה למי שאינו צד למשפט;³⁶ נוכח האמור, הגנה זו אינה חלה על פרסום באתר אינטרנט, הנגיש בפועל לכולי עלמא.

5) הגנת הפרטיות

97. סעיף 1 לחוק הגנת הפרטיות קובע כי "לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו". סעיף 2 לחוק הגנת הפרטיות מונה רשימה של פרסומים שיש בהם משום פגיעה בפרטיות, ובכלל זאת פרסום תצלומי של אדם ברבים בנסיבות בהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו, או פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד.
98. אף כאן, בדומה לחוק איסור לשון הרע, מדובר בעוולה אזרחית לפי סעיף 4 לחוק הגנת הפרטיות, העלולה לעלות כדי עבירה פלילית מקום שבו הפגיעה נעשתה במזיד ובאחת הדרכים המצוינות בחוק.³⁷
99. הלכה למעשה, דומה כי ההוראות המהותיות המצויות בחוק הגנת הפרטיות חלות על הפרסום באמצעי האינטרנט.³⁸

³⁰ ע"פ 8721/04 אוחנה נ' מדינת ישראל, פסי' 21 (פורסם בנבו, 17.6.2007).

³¹ רע"פ 7153/99 אלגד נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(5), 743, 729 (2001).

³² ס' 6 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965.

³³ ראו למשל ת"א (שלום ת"א) 162477-09 פארן נ' מסיקה (פורסם בנבו, 26.5.2011) הנוגע לפרסום תמונות באמצעי האינטרנט; ק"פ (שלום חי) 1002/08 פלונית נ' פלוני (פורסם בנבו, 7.6.2010) הנוגע לפרסום ברשתות חברתיות; ת"א (שלום חי) 14441/06 שיא מוצרי אלומיניום בע"מ נ' דן

אנד בודסטריט ישראל בע"מ (פורסם בנבו, 29.7.2007); ת"א (שלום חד') 44486-02-13 איניגו יזמות בע"מ נ' דוידאן (פורסם בנבו, 8.6.2014).

³⁴ בעניין זה ר' עניין מור, ה"ש 11 לעיל, פסי' 18 לפסק דינו של השופט ריבלין. על שיקולים אלה דומה כי ניתן להוסיף את היותו של הפרסום מתמשך, אופי הפרסום, וכיצא באלו.

³⁵ להרחבה ראו אורי שנהר דיני לשון הרע 511 (1997).

³⁶ ראו פרשת זיידמן, לעיל ה"ש 26, בעמ' 624.

³⁷ ס' 5 לחוק הגנת הפרטיות (התשמ"א-1981).

³⁸ ראו למשל פרשת פארן, לעיל ה"ש 33, ת"א (מחוזי ת"א) 1222/09 ורדי נ' א. גוטסמן אדריכלות בע"מ (פורסם בנבו, 17.1.11).

סיכום ביניים: אחריות המשפטית של המפרסם

100. כעולה מן האמור לעיל, דומה כי ניתן להחיל את הוראותיהם הרלוונטיות של חוק העונשין, חוק איסור לשון הרע וחוק הגנת הפרטיות על פרסומים באמצעי האינטרנט, מקום בו מתקיימים היסודות הנדרשים. כפועל יוצא, תקום אחריות משפטית, פלילית או אזרחית (לפי העניין), על המפרסם בגין הפצת פרסום כאמור.

ב. אחריותו המשפטית של אתר מארח

101. סעיף 11 לחוק איסור לשון הרע קובע בזו הלשון:

"פורסמה לשון הרע באמצעי תקשורת, יישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל לשון הרע, האדם שהביא את דברי לשון הרע לאמצעי התקשורת וגרם בכך לפרסומו, עורך אמצעי התקשורת ומי שהחליט בפועל על הפרסום, ובאחריות אזרחית יישא גם האחראי לאמצעי התקשורת."

102. באורח דומה, קובע סעיף 30 לחוק הגנת הפרטיות כי:

"פורסמה פגיעה בפרטיות בעתון כמשמעותו בפקודת העיתונות (להלן - עיתון), יישאו באחריות פלילית ואזרחית בשל הפגיעה האדם שהביא את הדבר לעיתון וגרם בכך לפרסומו, עורך העיתון ומי שהחליט בפועל על פרסום אותה פגיעה בעתון, ובאחריות אזרחית יישא גם המוציא לאור של העיתון."

103. יוצא, אפוא, כי הן חוק איסור לשון הרע והן חוק הגנת הפרטיות קובעים הסדרים דומים המטילים, בנסיבות מסוימות, אחריות משפטית עקיפה (פלילית ואזרחית) על "עורך אמצעי התקשורת" או "עורך העיתון", לצד אחריות אזרחית על ה"אחראי לאמצעי התקשורת" או "המוציא לאור", תוך מתן הגנה מקום בו ננקטו אמצעים סבירים כדי למנוע פרסום אותו פגיעה ובהיעדר ידיעה על פרסומו.

104. בהקשר זה תתעורר השאלה אם אתר מארח הינו בגדר "עיתון" או "אמצעי תקשורת" (כמובנם באותם הוראות חוק), מה מידת הידיעה הנדרשת כדי להטיל אחריות ואם מתעוררת הגנה כלשהי שקמה למעוול הישיר. למיטב ידיעתנו אין בנמצא הלכה סדורה, וקיימת עמימות משפטית באשר לשאלה באילו תנאים תתעורר אחריות העקיפה של אתרי אינטרנט ופורומים מקוונים לפרסומים פוגעניים.³⁹

105. בהינתן הנחת המוצא כי מי שביצע את העוולה אחראי בהפרה ישירה (בכפוף להוכחת היסודות הנדרשים של העוולה ולקיומן של ההגנות בדינים השונים, כמובא לעיל), ניתן לומר כי ככלל, **מקום בו התקיימו התנאים המצטברים הבאים, עשויה לקום אחריות מצד אתר מארח לפרסום לפי חוק איסור לשון הרע וחוק הגנת הפרטיות**: א. הצד נפגע פונה בפני הספק ודורש במפורש את הסרת הפרסום; ב. הפרסום פוגע ואסור על פניו; ג. כאשר יש לספק היכולת למנוע את הפגיעה ולהסיר את הפרסום באופן ובזמן סביר.⁴⁰

106. עוד יוער כי דומה כי לא תתעורר אחריות משפטית מצד האתר המארח בגין יתר העילות שנסקרו לעיל (זילות בית המשפט, העלבת עובד ציבור ושיבוש מהלכי משפט), בשל היקף תחולתם המוגבל של אותם סעיפי עבירה.

³⁹ לגישות השונות ראו למשל ק"פ (שלום ת"א) 145/00 וייסמן נ' חגי (פורסם בנבו, 2.9.2002); כן ראו ת"א (שלום כ"ס) 7830/00 בורוכוב נ' פורן (פורסם בנבו, 14.7.2002); להלן "עניין בורוכוב"; ת"א (שלום ת"א) 51859/06 דיסקין נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ (פורסם בנבו, 28.10.2008); ת"א (שלום ראשלי"צ) 5844/07 וינטרוב נ' גלובס פבלישר עיתונות (1983) בע"מ (פורסם בנבו, 3.12.2009); ת"א (שלום ת"א) 37692/03 סודרי נ' שטרליד (פורסם בנבו, 1.8.2005); ת"א (שלום קר') 4815-02-09 ידיעות אינטרנט מפעילת אתר ווי-נט נ' מור (פורסם בנבו, 13.9.2009); ת"א (שלום ת"א) 14303/08 פלח נ' שירותי בריאות כללית ארלוזורוב תל אביב (פורסם בנבו, 25.11.2010) (ר' בהקשר זה המלצתנו בסעיף 110(ה) להלן בדבר קידומו של הסדר חוקי לתנאים להטלת אחריות על התכנים המועלים ברשת האינטרנט).

⁴⁰ מנגנון "הודעה והסרה"; ראו לעיל עניין בורוכוב, שם. יוער כי מנגנון זה אומץ, הלכה למעשה, בתזכיר חוק מסחר אלקטרוני, התשס"ו-2005.

פרק ו': סיכום והמלצות

א. סיכום

107. על פי הבנתנו, איסוף וניטור מידע ברשת האינטרנט נכון שייערך באמצעות שימוש משולב של הכלים שתוארו לעיל (טכנולוגיים וארגוניים כאחד), בהתאם למגבלות הנתונות (תקציביות או ארגוניות). שימוש מושכל בכלים הקיימים יוביל, לדעתנו, לתוצאה המיטבית בחשיפת פרסומים פוגעניים כנגד שופטים ועובדי ציבור אחרים ברשת האינטרנט.
108. ראוי לזכור, בהקשר דברים זה, כי הסיכון המרבי גלום דווקא בהתבטאויות פוגעניות שזכו לחשיפה משמעותית (נזכיר, בהקשר זה, את הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בדבר חקירת עבירות זילות בית משפט והעלבת עובד ציבור, הנותנת משקל כבד להיקף החשיפה של הפרסום במסגרת ההחלטה בדבר העמדה לדין). לכן, להשקפתנו, די בכלים הקיימים, חרף מגבלותיהם הטכניות, כדי להציע מענה הולם לקושי הכרוך בחשיפת ההתבטאויות הפוגעניות.
109. באשר לאופני ההתמודדות עם הפרסומים האמורים, מקום בו פרסום באמצעי האינטרנט פרסום פוגעני כלפי שופט או איש ציבור, נכון לנקוט במלוא הכלים העומדים לרשות מערכת בתי המשפט לטובת הסרת התכנים האמורים או לחשיפת המפרסמים (פנייה יזומה לאתרים מארחים, לספקי שירותי חיפוש, וכן נקיטה בפעולות "שיטור" יזום ושיתופי פעולה עם האתרים המארחים).
110. יתרה מזו – בנסיבות מסוימות, עשויה לקום אחריות נזיקתית הן מצד המפרסם, והן מצד האתר המארח, בגין עלילות התביעה שפורטו לעיל. אחריות זו עשויה אף לעלות כדי אחריות פלילית, לפי נסיבות העניין. לטעמנו, נכון במקרים קיצוניים (למשל מפרסמים סדרתיים, או מקום בו חומרת הפרסום ניכרת) ולאחר שמוצו מלוא הכלים האפשריים, להתמודד עם תופעה זו ב"דרך המלך", היינו באמצעות הגשת תלונה למשטרת ישראל בגין עבירה על החוקים שפורטו לעיל. תלונה כאמור נכון שתוגש כנגד המפרסם עצמו (ככל שזהותו ידועה) וכנגד ספק שירותי האירוח, מקום בו אותם גורמים לא נענו לדרישה להסיר את הפרסום האמור.
111. בהסתמך על הסקירה המובאת במסמך זה, נידרש כעת למספר המלצות מעשיות אשר יש בהן כדי להציע מענה לטובת התמודדות עם תופעת הפרסומים הפוגעניים ברשת האינטרנט כנגד שופטים או עובדי ציבור אחרים.

ב. המלצות

112. נמליץ לנקוט מספר צעדים על מנת להתמודד עם תופעת התבטאויות הפוגעניות, בהתאם לסדר העדיפויות והפעולות שיובאו להלן.

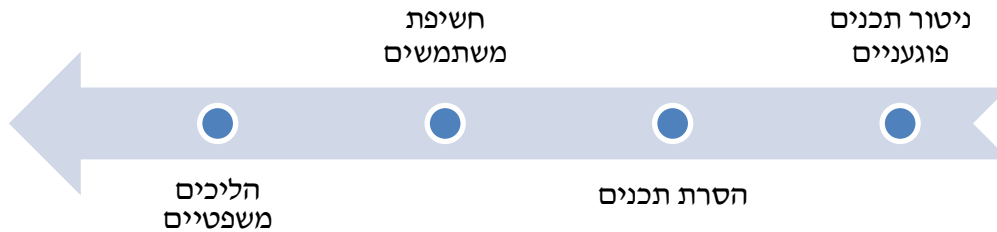
המלצות לצעדים מידיים:

- א. מינוי בעל תפקיד (להלן "הממונה") שיהווה הגורם האמון על ניטור, איסוף וריכוז תכנים פוגעניים כנגד שופטים ועובדי ציבור נוספים באינטרנט.
- ב. הממונה יוביל עבודת מטה שתכליתה גיבוש נהלי עבודה פנימיים הנוגעים לדרכי איסוף המידע, תיעודם וסיווגם, ובכלל זאת תיעוד פניות למפרסמים או לאתרים מארחים, פנייה לבית המשפט, למשטרת ישראל או לפרקליטות המדינה במקרים המתאימים. ההמלצות המעשיות בפרק זה, או חלקן, יכולות להוות בסיס ראשוני לנהלי העבודה המוצעים, לקריטריונים ולאמות המידה לבחינת הפרסומים.
- ג. פרסום מזכר לעובדי מערכת בתי המשפט המעדכן בדבר הקמת גוף ייעודי למאבק בתופעת הפרסומים הפוגעניים כלפי שופטי ועובדי בתי המשפט. המזכר יציין את שמו של הממונה ובקשה לנמנעים להביא לידיעת הממונה כל מידע אודות פרסומים רלוונטיים.
- ד. קיום דיון בהשתתפות נציגי ספקי שירותי חיפוש מרכזיים (כגון גוגל ישראל, מייקרוסופט ישראל וכיו"ב), אתרים מארחים מרכזיים (כגון תפוז, וואלה, וכיו"ב) ורשתות חברתיות (כגון Facebook ו-Twitter) במסגרתו תיבחנה האפשרויות של יצירת שיתופי פעולה עם אותם גורמים, ואף אפשרות של אימוץ כלים וולונטריים מצדם בניסיון לתת מענה להסדרה עצמית של תופעת הפרסומים הפוגעניים.
- ה. פנייה למשרד המשפטים בבקשה להסדיר בחוק את העילות להסרת תכנים פוגעניים ודרכי הפעולה לחשיפת מפרסמים ברשת האינטרנט, וקידומו של תזכיר חוק מסחר אלקטרוני, התשס"ח-2007 (המעגן את התנאים במסגרתם תוטל אחריות אזרחית על התכנים המועלים לאתרים מארחים).
- ו. פניה לרשות המשפט, טכנולוגיה ומידע במשרד המשפטים לטובת קבלת חוות דעת בנושא פניה להסרת אזכורים המכילים מידע אישי הנוגע לשופטים ולעובדי ציבור ממנועי חיפוש באינטרנט.

- ז. נקיטה בפעולות הסברתיות כלפי ציבור השופטים ועובדי הציבור ושיתופם ברמת הפעילות הארגונית לטובת יצירת מודעות להיקף הבעיה ורתימתם לסיוע בדיווח אחר מקרים דומים (שליחת חוזרים לעובדי מערכת המשפט).
- ח. פרישת "רשתות ניטור", איסוף ותיעוד מידע וניצול הזדמנויות לחשיפת מפרסמים –
1. שימוש משולב בכלים טכנולוגיים וארגוניים על מנת להרחיב, ככל הניתן, את איתור הפרסומים הפוגעניים, תוך שמירה על רלוונטיות גבוהה והקניית כלי שליטה מתקדמים, בהתאם למגבלות תקציביות או ארגוניות נתונות.
 2. שימוש משלים בכלים של "מלכודת דבש" ו"שיטור" מניעתי בכדי להביא לחשיפה רבה ככל הניתן של זהויות מפרסמים (למשל, הקמת פלטפורמת בלוגים, קהילות מקוונות או קבוצות דיון שתעודדנה מפרסמים "מועדים" לפרסם את תכניהם בהן).
 3. תיעוד וריכוז הפרסומים בתיקים ייעודיים, תוך ציון (ככל הניתן): שם המפרסם וכל פרט מזהה נוסף אודותיו, כתובת האתר בו מופיע הפרסום, שאילתת החיפוש ב-Google וכן את גרסת האתר בזיכרון מטמון ("Cache") על השרת של Google. תכלית איסוף החומר ותיעודו הינם לשם נקיטה בצעדים הנדרשים לטובת הסרת הפרסומים, ובמידת הנדרש, פתיחה בהליכים משפטיים.
 - ט. יישום ועדכון שוטף של הכלים המתוארים לעיל שיסייעו במקרים הקונקרטיים למזער את החשיפה לתכנים שליליים (קידום תכנים חיוביים ברשת האינטרנט (מאמרים, פרטים ביוגרפיים, פסיקות והחלטות, חוות דעת, אירועים ועוד) ושימוש בכלי ניהול מוניטין מקוון. נכון, בהקשר זה, להקנות לציבור השופטים "כלי עבודה" שימושיים לחיזוק נוכחותם המקוונת (למשל, באמצעות פרסום מדריכים או סדנאות) באופן שיתמוך במאמצי הדוברות.
 - י. בד בבד, יש לנקוט פעולות הסברתיות לטובת יצירת מודעות להיקף הבעיה ורתימת הציבור (כנ"ל) לסייע בדיווח אחר מקרים דומים.
 - יא. יש לפעול לשיתופם של ציבור השופטים ועובדי הציבור בתהליך הניטור, ההסרה והדחיקה של התכנים הפוגעניים; המלצה זו מבוססת על הגישה לפיה השופט או עובד הציבור יפעל כ"מנטר הטוב ביותר", ולכן תרומתו לתהליך הניטור וההסרה הינו משמעותי. בהקשר זה, יש לפעול למתן "כלי עבודה" לציבור השופטים ועובדי מערכת המשפט לצורך תמיכה במאמצי הדוברות (למשל, רתימת ציבור השופטים ל"תפעול" וחיזוק הנוכחות המקוונת שלהם באמצעות קידום תכנים חיוביים).

המלצות לפעולה בעקבות איתור תוכן פוגעני מסוים ברשת האינטרנט:

יב. מקום בו סבר הממונה כי התבטאות מסוימת (או רכז התבטאויות) עולה כדי חציית "קווים אדומים" עד כדי פגיעה ביכולתו של השופט או עובד הציבור למלא את תפקידו כראוי ובאמון הציבור, או כדי ביזוי דרכי השפיטה או הכשלת ההליך השיפוטי, יעביר את מלוא החומרים לעיון היועץ המשפטי למערכת בתי המשפט.

יג. היועץ המשפטי למערכת בתי המשפט יבחן את מיהות החומרים, בשים לב לשיקולים הבאים:

1. **חומרת ההתבטאות** (התבטאות המצויה במדרג גבוה של קשת הביטויים הפוגעניים, או נוגעת לצנעת חייו של מושא ההתבטאות);
2. **מושא ההתבטאות** (ציבור השופטים או אדם קונקרטי);
3. **הישנות ההתבטאות** (התבטאות חוזרת ונשנית);
4. **מטרת ההתבטאות** (פגיעה, ביזוי או הכשלת ההליך השיפוטי, בשונה מהבאת ביקורת לגיטימית);
5. **תוצאת ההתבטאות** (מידת הפרעה שנגרמה למושא ההתבטאות או הנזק שנגרם למוסד הציבורי);
6. **אמיתות ההתבטאות לכאורה** (ככל שמדובר בשאלה עובדתית);
7. **צורת פרסום ההתבטאות** ומידת נגישותה לציבור הרחב;
8. **רקע ההתבטאות**;
9. **עבירות נוספות שנעברו**;

כן יועברו החומרים לידיעת השופט או עובד הציבור שהינו מושא ההתבטאות, ולתגובתו.

יד. לאחר שאיזון בין מכלול השיקולים שהובאו לעיל, והגיע לכלל מסקנה כי **המדובר בהתבטאות החורגת מגדרי ביקורת לגיטימית, מרוסנת ועניינית**, יכריע היועץ המשפטי למערכת בתי המשפט בדבר הפתיחה בהליכים הבאים:

1. מקום בו זהותו של המפרסם או למצער דרך התקשרות עמו ידועה, **פנייה למפרסם** בדרישה להסיר את הפרסום הפוגעני. במסגרת הפנייה יש לפרט את הנימוקים לבקשה וציון העילה המשפטית להסרה, תוך ציטוט כתובת האתר (או האתרים) בו מופיע הפרסום האסור;
2. מקום בו מדובר באתר מארח מסוג **פורטל חדשות, פורום מקוון או רשת חברתית**, **פנייה לאתר המארח בדרישה להסיר את הפרסום הפוגעני**. במסגרת הפנייה יש לפרט את הנימוקים לבקשה תוך ציטוט כתובת האתר (או האתרים) בו מופיע הפרסום האסור;
3. מקום בו מדובר באתר מארח מסוג **פלטפורמת יומני רשת או בלוגים**, **פנייה לספק שירותי החיפוש** בבקשה כי האתר בו מופיע הפרסום הפוגעני יוסר מרשימת תוצאות החיפוש –

Google ניתן לפנות לחברת Google העולמית בבקשה להסיר הפניה לתוכן באמצעות מילוי טופס אלקטרוני באתר הבא:

<https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905?rd=1/troubleshooter/11149;05?rd=1#ts=1115645,3306718>

במסגרת הפנייה יש לפרט את הנימוקים לבקשה תוך ציטוט כתובת האתר (או האתרים) בו מופיע הפרסום האסור;

Bing

ניתן לפנות לחברת Microsoft העולמית בבקשה להסיר הפניה לתוכן – המוצג בתוצאות חיפוש במדינה אירופאית, באמצעות מילוי טופס אלקטרוני באתר הבא:

<https://www.bing.com/webmaster/tools/eu-privacy-request>

Yahoo!

ניתן לפנות לחברת Yahoo העולמית בבקשה להסיר הפניה לתוכן המוצג בתוצאות חיפוש במדינה אירופאית, באמצעות מילוי הפרטים הנדרשים באתר הבא:

https://io.help.yahoo.com/contact/index?y=PROD_SRCH&token=w5FCchB1dWHCAtyHV P5bdtmoYBaMr8UsgkcEUaoYztE1XTpxRFnYY%252Bf%252F73bq0zM0IY%252BMS%252BTy0ZM83M31cvEE%252F30FJ3uiPSZvc0oiW0zaS1u6VakcmfemMzQZsCtbY1Vu6mZE76NU%252FTkoyPQOhXSH9w%253D%253D&locale=en_US&page=contactform&selectedChannel=email-icon&isVip=false

4. מקום בו המפרסם או האתר המארח לא נענו לדרישה להסרת הפרסום בחלוף פרק זמן סביר, **נקיטת פעולות שפורטו לעיל לטובת חשיפת המפרסם** (פנייה יזומה באמצעים שפורטו לעיל ופנייה לאתר המארח בבקשה לחשיפת פרטי המפרסם);
5. במקרים המתאימים, נקיטה בפעולות ממוקדות לטובת **דחיקת התוכן הפוגעני, באמצעות קידום תכנים חיוביים וחיזוק נוכחותו המקוונת של נמען הפרסום**;
6. מקום בו הפרסום נוגע להליך משפטי קונקרטי, תוגש פנייה מטעם מערכת בתי המשפט לבית המשפט המתאים בבקשה למתן צו להסרת התוכן האמור.
7. מקום בו הפרסום אינו נוגע להליך משפטי קונקרטי, **יועברו החומרים למשטרת ישראל ולמסנה לפרקליט המדינה (עניינים מיוחדים), לטובת חקירת ההתבטאות ופתיחה בהליכים פליליים** בגין עבירה על חוק העונשין (בעניינו של המפרסם), חוק איסור לשון הרע וחוק הגנת הפרטיות (בעניינם של המפרסם והאתר המארח), הכול לפי העניין.
8. למפרסם, לאתר המארח ולספק שירותי החיפוש (לפי העניין) תישלח הודעה נוספת, בצירוף העתק התלונה למשטרת ישראל.
9. מקום בו המפרסם הינו עו"ד, תוגש קובלנה בבית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין, בגין עבירות של הפרת חובת נאמנות ומסירות ללקוח, זלזול ויחס של חוסר כבוד לבית המשפט והפרעה לבית משפט לעשות משפט, על פי סעיפים 2 ו-32 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986, סעיפים 64, 61(1) ו-61(2) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, וכן עבירה של התנהגות הפוגעת בכבוד מקצוע עריכת הדין, על פי סעיף 361(3) לחוק לשכת עורכי הדין.
10. באם לא חלה התקדמות במישור הפלילי בחלוף פרק זמן סביר, תישקל **פתיחה בהליכים משפטיים אזרחיים** כנגד המפרסם והאתר המארח, בגין ביצוע עוולות אזרחיות לפי חוק איסור לשון הרע וחוק הגנת הפרטיות; במסגרת ההליכים יתבקש **צו עשה להסרת הפרסום הפוגעני**.